

Wymagania edukacyjne z przyrody na podstawie programu nauczania „Tajemnice przyrody” dla kl.4

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej (A)*; wymienia dwa elementy przyrody ożywionej (A) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda (B); wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy ożywionych elementów przyrody (A); wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną (A); klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy (B)
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata (A); podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja (B) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń (B) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów (C); wymienia cechy przyrodnika (A); określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody (B); omawia etapy doświadczenia (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze (B); wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem (B) 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt (D); przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwację i wyniki (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów

						doświadczalnych (D)
3. Przyrządy i pomoce przyrodnicza	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki (C); • notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów (C); • wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu (C); • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje przyrządy służące do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu (C); • wymienia propozycje przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie (D); • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów (C); • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji (D); • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu (C); • wymienia najważniejsze części mikroskopu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji (D); • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin (D)
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określić kierunki geograficzne?	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokregu (A); • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • określa warunki wyznaczenia kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych (A); • określa warunki korzystania z kompasu (A); • posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); • omawia budowę kompasu (B); • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczenia kierunków geograficznych (B); • porównuje dokładność wyznaczenia kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (D); • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wyznaczenia kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						

		Uczeń:				
1. Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (B); • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych (B); • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych (A); • porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy (C) oraz gazów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość (B); • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów (C); • opisuje zasadę działania termometru cieczowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • utożsamia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał (D)
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia stany skupienia wody w przyrodzie (A); • podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (A); • omawia budowę termometru (B); • odczytuje wskazania termometru (C); • wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasadę działania termometru (B); • przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: – wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody (C), – obecność pary wodnej w powietrzu (C); • wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); • formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (D); • przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonuje doświadczenia według poznanego schematu (D); • podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody (C); • przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem (D)
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przynajmniej trzy składniki pogody (A); • rozpozna je na dowolnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co nazywamy pogodą (B); • wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje, z czego są zbudowane chmury (A); • rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru (B); • rozpozna je na mapie rodzaje wiatrów (C); 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D)

		<p>ilustracji rodzaje opadów (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, dlaczego burze są groźne (B) 	<p>mróz (B);</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaj nazwy osadów atmosferycznych (A) 	<p>h na ilustracjach (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); • wyjaśnienia, jak powstaje wiatr (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D) 	
4. Obserwujemy pogodę	<p>11. Obserwujemy pogodę</p> <p>12. Obserwacja i pomiar składników w pogodzie – lekcja w terenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dobierz odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody (A); • odczytaj temperaturę powietrza z termometru cieczowego (C); • na podstawie instrukcji buduj wiatromierz (C); • odczytaj symbole umieszczone na mapie pogody (C); • przedstaw stopień zachmurzenia za pomocą symboli (C); • przedstaw rodzaj opadów za pomocą symboli (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisuj temperaturę dodatnią i ujemną (C); • omawiaj sposób pomiaru ilości opadów (B); • podaj jednostki, w których wyraża się składniki pogody (A); • buduj deszczomierz na podstawie instrukcji (C); • prowadź tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody (C); • określ aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji (C); • opisz tęczę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymień przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); • dokonuj pomiaru składników pogody – prowadź kalendarz pogody (C); • przygotuj możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytaj prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych (C); • określ kierunek wiatru na podstawie obserwacji (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski (D)
5. „Wędrowka” Słońca po niebie	<p>13. „Wędrowka” Słońca po niebie</p> <p>14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca (B); • rysuj „drogę” Słońca na niebie (C); • podaj daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); • podaj po trzy przykłady zmian 	<ul style="list-style-type: none"> • omawiaj pozorną wędrowkę Słońca nad widnokretem (B); • omawiaj zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia (B); • wyjaśnij pojęcia: równonoc, przesilenie (B); • omawiaj cechy 	<ul style="list-style-type: none"> • określ zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (C); • określ zależność między wysokością Słońca a długością cienia (C); • wyjaśnij pojęcie górowania Słońca (B); 	<ul style="list-style-type: none"> • omawiaj zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); • porównuj wysokość Słońca nad widnokretem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaj przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie

		zachodzących w przyrodzie żywności w poszczególnych porach roku (C)	pogody w poszczególnych porach roku (B)	• omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku (B)		budy dla psa (B)
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
		Uczeń:				
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm (B); • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów (A); • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów (B); • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); • podaje charakterystyczne cechy organizmów (A); • wymienia czynności życiowe organizmów (A); • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); • charakteryzuje czynności życiowe organizmów (B); • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost (C); • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podział organizmów na pięć królestw (A)
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm? 19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami	<ul style="list-style-type: none"> • określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny (B); • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych (B); • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników (C) • układa 	<ul style="list-style-type: none"> • dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu (A); • podaje przykłady organizmów roślinożernych (B); • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B) • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); • wymienia cechy roślinożerców (B); • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne (B); • podaje przykłady zwierząt odżywiających 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin (D); • podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); • wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); • uzasadnia, że

		a łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej (D)	(B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A)	się szczątkami glebowymi (B); • wymienia przedstawicieli pasożytów (A); • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (B)		zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw (D)
3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie (A); • podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu (A); • podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu (A); • rozpozna trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw (B); • wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana (B); • omawia zasady opieki nad zwierzętami (B); • podaje przykłady zwierząt żyjących w mieście (A); • wykończy zielnik, w którym umieszcza pięć okazów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpozna wybrane rośliny doniczkowe (C); • wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (D); • określi cel hodowania zwierząt w domu (B); • wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B); • wskaże źródła informacji na temat hodowanych zwierząt (C); • wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (C); • formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe (D); • przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt (D)
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
Uczeń:						
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (A); • omawia znaczenie wody dla organizmu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki pokarmowe (A); • przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę składników pokarmowych w organizmie (B); • wymienia produkty zawierające sole mineralne (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę witamin (B); • omawia rolę soli mineralnych w organizmie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin (B)

	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	<ul style="list-style-type: none"> • wskaż na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego (C); • wyjaśnij, dlaczego należy dokładnie zmyć pokarm (B); • uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymień narządy budujące przewód pokarmowy (A); • omawia rolę układu pokarmowego (B); • podaj zasady higieny układu pokarmowego (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij pojęcie trawienia (B); • opisz drogę pokarmu w organizmie (B); • omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij rolę enzymów trawiennych (B); • wskaż narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę narządów wspomagających trawienie (B)
2. Układ krwionośny i transportuje krew	25. Jaka rolę odgrywa układ krwionośny?	<ul style="list-style-type: none"> • wskaż na schemacie serce i naczynia krwionośne (C); • wymień rodzaje naczyń krwionośnych (A); • mierz puls (C); • podaj dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę serca i naczyń krwionośnych (B); • pokazuj na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymień funkcje układu krwionośnego (B); • wyjaśnij, czym jest tętno (B); • omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij, jak należy dbać o układ krwionośny (B); • podaj przykłady produktów żywnościowych wpływających na pracę układu krwionośnego (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D)
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuj na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy (C); • wymień zasady higieny układu oddechowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymień narządy budujące drogi oddechowe (A); • wyjaśnij, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe (B); • określ rolę układu oddechowego (A); • opisz zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu 	<ul style="list-style-type: none"> • określ cel wymiany gazowej (B); • omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego (B); • wyjaśnij, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnij, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego (B); • wykona schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu (D)

4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu (C); • wyjaśnij pojęcie stawy (B); • omawia dwie zasady higieny układu ruchu (B) 	i wydechu (C) <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy budujące układ ruchu (A); • podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu (C); • wymienia trzy funkcje szkieletu (A); • wymienia zasady higieny układu ruchu (A) 	rozróżnia rodzaje połączeń kości (C); <ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy głównych stawów u człowieka (A); • wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem (B) 	na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach (C); <ul style="list-style-type: none"> • omawia pracę mięśni szkieletowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała (B)
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik na planszy położenie układu nerwowego (C); • wskaźnik na planszy położenie narządów zmysłów (C); 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów (B); • omawia rolę skóry jako narządu zmysłu (B); • wymienia zasady higieny oczu i uszu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową (C); • omawia zasady higieny układu nerwowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów (A); • wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B) • podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku (A); • wskaźnik na planszy drogę informacji dźwiękowych (C); • uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); • na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę (C); • omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu (C)
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania narządów smaku i powonienia (A); • wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków (A); • wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy (A) 				
6. Układ rozrodczy	30. Jak jest zbudowany układ	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik na planszy położenie narządów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia narządy tworzące żeński i męski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę poszczególnych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg rozwoju nowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny

umożliwia wydanie na świat potomstwa	rozdroczy?	układu rozrodczego (C); • rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); • wyjaśnia pojęcie zapłodnienia (B)	układ rozrodczy (A); • określa rolę układu rozrodczego (A); • omawia zasady higieny układu rozrodczego (B); • wskazuje na plansze miejsce rozwoju nowego organizmu (C)	narządów układu rozrodczego (C)	organizmu (A) • wskazuje na plansze narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego (C)	różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego (C)
7. Dojrzwianie to czas wielkich zmian	31. Dojrzwianie to czas wielkich zmian	• podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzwiania u własnej płci (A); • podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzwiania (B)	• wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzwiania u dziewcząt i chłopców (A); • omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzwiania (B)	• opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzwiania (B)	• wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność (B)	• prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzwiania (D)
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
II						
półrocze						
V. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
Uczeń:						
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	• wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia (A); • korzysta z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy	• podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); • wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); • opisuje sposób pielęgnacji paznokci (B);	• wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia (A); • wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); • opisuje sposób pielęgnacji	• wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); • omawia skutki niewłaściwego odżywiania się (B); • wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B);	• przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzwiania (D)

		<p>spożywać w dużych i w małych ilościach (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); • omawia sposoby dbania o zęby (C); • wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, na czym polega właściwy dobór odzieży (B); • podaje przykłady wycieczki i wycieczki biernego (B) 	<p>skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, na czym polega higiena jamy ustnej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą (A) 	
2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); • wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową (A); • omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową (B); • omawia przyczyny zatrucia (B); • określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową (A); • wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie (A); • omawia objawy zatrucia (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje objawy przebiegu z objawami grypy i anginy (C); • klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady (C); • charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); • opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); • wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są szczepionki (B) • przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią (D)
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie (A); • odróżnia muchomora 	<ul style="list-style-type: none"> • określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim (A); • rozpoznaje 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego (A); 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); • rozpo 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy (D)

		sromotnikoweg o od innych grzybów (C); • określ a sposób postępowania po użądleniu (A)	owady, które • mogą być groźne (C)	• wymi enia objawy zatrucia grzybami (A)	znaje dziko rosnące rośliny trujące (C)	
	37. Niebezpie czeństwa i pierwsza pomoc w domu	• omaw ia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu (B); • podaj e przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia (A); • wymi enia rodzaje urazów skóry (A)	• podaj e przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); • przyp orządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach (C); • omaw ia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń (B)	• omaw ia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości (B)	• omaw ia zasady postępowania w przypadku oparzeń (B)	
4. Czym jest uzależnieni e	38. Uzależnieni a i ich skutki	• podaj e przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); • opisz e zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu (B); • preze ntuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	• podaj e przykłady substancji, które mogą uzależniać (A); • podaj e przykłady skutków działania alkoholu na organizm (B); • podaj e przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C)	• wyjaś nia, na czym polega palenie bierne (B); • wymi enia skutki przyjmowania narkotyków (B); • wyjaś nia, czym jest asertywność (B)	• wyjaś nia, czym jest uzależnienie (B); • chara kteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym (C); • uzasa dnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia (C)	• uza sadnia konieczność zachowań asertywnych (D); • prz ygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym (D)
Podsum owanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
Uczeń:						
1. Co pokazuje my na planach?	41. Co to jest plan?	• oblicz a wymiary biurka w skali 1 : 10 (C); • rysuje plan biurka w skali 1 : 10 (C)	• wyjaś nia, jak powstaje plan (B); • rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiar przedmiotu)	• wyjaś nia pojęcie skala liczbowa (B); • oblicz a wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 (C); • dobie ra skalę do wykonania planu dowolnego obiektu (D);	• wy konuje szkic okolic szkoły (D); • wyj asnia pojęcia: skala mianowana, podziałka

			podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 (C)		• wykazuje szkic terenu szkoły (D)	liniowa (B)
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje map (A); • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda (B); • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie (D); • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukuje na mapie wskazane obiekty (C); • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej (D)
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kierunki geograficzne na mapie (C); • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); • opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy (B); • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • dosłownie opisuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu (D)
	44. Ćwiczymy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
Uczeń:						
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); • podaje przykłady krajobrazu naturalnego (B); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (B); • określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); • wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy (A); • wyjaśnia pojęcie krajobrazu kulturowego (B); • wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie krajobrazu (B); • wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); • omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); • wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje krajobraz najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształceń krajobrazu najbliższej okolicy (D)
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia (C); 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wklęsłe formy terenu (B); • rysuje formy terenu 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); • omawia 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, czym są równiny (B); • wykończ model wznieśnienia i doliny (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy (D) 	dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	ia elementy doliny (A)	formach terenu w Polsce i na świecie (D)
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy grup skał (A); • podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); • rozpozna co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skały występujące w najbliższej okolicy (D); • omawia proces powstawania gleby (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem (D)
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wód słonych (B); • wskaźnik na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych (B); • wskaźnik różnic między oceanem a morzem (B); • na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C/D); • wymienia różnicę między jeziorem a stawem (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B); • wykończ schemat podziału wód powierzchniowych (C); • omawia warunki niezbędne do powstania jeziora (B); • porównuje rzekę z kanałem śródlądowym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi (C); • omawia, jak powstają bagna (B); • charakteryzuje wody płynące (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębokość oceaniczna (D); • wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)
5. Krajobraz z wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	<ul style="list-style-type: none"> • rozpozna na zdjęciach krajobraz kulturowy (C); • podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości (A); • podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa (B); • omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu (A); • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości (C) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B); • wskaźnik źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości (A) 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów (A); • przygotowuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś” (D)
6. Obszary i obiekty	52. Obszary i obiekt	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dwie/trzy formy ochrony 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia, czym są parki narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienia celu ochrony przyrody (B); 	<ul style="list-style-type: none"> • wskaźnik różnic między 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje – w dowolnej

chronione	chronione	pryzrody w Polsce (A); • podaj e dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); • wyjaśniam, na czym polega ochrona ścisła (B)	(B); • podaj e przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody (B); • omawiam sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	• wyjaśniam, czym są rezerваты przyrody (B); • wyjaśniam różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B); • podaj e przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy (A)	parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C); • na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaj e przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa (D)	formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie (D)
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
Uczeń:						
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	• podaj e trzy przystosowania ryb do życia w wodzie (A); • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie (A)	• omawiam na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie (B); • wyjaśniam, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę (B)	• omawiam na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody (B); • omawiam sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne (B)	• wyjaśniam pojęcie plankton (B); • omawiam na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody (B)	• prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym (D)
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	• wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście (C/D)	• podaj e dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (A); • omawiam warunki panujące w górnym biegu rzeki (A)	• wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki (C)	• rozpozna je na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki (C); • omawiam przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (B)	• porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C)
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	• przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze (C); • odczytuje	• podaj e nazwy stref życia w jeziorze (A); • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej	• charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej (C); • wymienia czynniki	• charakteryzuje poszczególne strefy jeziora (C); • rozpozna je na ilustracjach	• przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton (D);

		tuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (C)	(A); • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża (C)	warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora (A); • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej (A); • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie (C)	zwierzęta związane z jeziorami (C); • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C)	• prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie (D)
4. Warunki życia na lądzie	58. Warunki życia na lądzie	• wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury (B)	• omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury (B)	• charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody (B); • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru (A); •)	• omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin (B); • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (B); • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła (A)	• prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C)
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki 60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie	• wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji (C); • wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu (A); • podaje trzy zasady zachowania się w lesie (A)	• podaje nazwy warstw lasu (A); • omawia zasady zachowania się w lesie (B); • rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu (C)	• charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu (C); • rozpoznaje pospolite grzyby jadalne (C)	• charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (C)	• omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C)
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	• podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych (A); • rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C)	• porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka (C); • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie,	• porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi (C); • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste (C); • rozpoznaje	• podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (A)	• prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane

			np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek (B); • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych (B)	przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych (C); • wymienia typy lasów rosnących w Polsce (A)		w polskich ogrodach (D)
7. Na łące	62. Na łące	• podaje dwa przykłady znaczenia łąki (A); • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych (C)	• wymienia cechy łąki (A); • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące (C)	• omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku (B); • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące (C); • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki (B)	• przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C)	• wykona zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych (C) lub innych roślin (D)
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	• wymienia nazwy zbóż (A); • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto (C); • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych (A)	• omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); • rozpoznaje nasiona trzech zbóż (C); • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami (B); • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)	• wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare (B); • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw (B)	• podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C); • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy (D)	• wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystywać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami (B)
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na łądzie”					

Na ocenę śródroczną obowiązują wymagania edukacyjne na I półroczu.

Na ocenę roczną obowiązują wymagania edukacyjne z I i II półrocza.

Wymagania edukacyjne z I i II półrocza są niezbędne do otrzymania przez ucznia oceny klasyfikacyjnej z przyrody.

